

Nr 108.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förvärfvande för statsverkets räkning av den vetenskapsakademien tillhöriga fastigheten nr 5 i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm; given Stockholms slott den 18 februari 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att den vetenskapsakademien tillhöriga fastigheten nr 5 i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm må för statsverkets räkning inköpas för en summa av 650,000 kronor samt

att för gäldande av nämnda köpeskillning må tagas i anspråk medel av den under statskontorets förvaltning ställda fond å 811,480 kronor, som utgöres av deponerade köpeskillingsmedel för fastigheten nr 7 i kvarteret Näckström i Stockholm.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
februari 1916.*

N ä r v a r a n d e :

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för civil- och ecklesiastik-
departementen anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Venner-
sten följande.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 72 till 1904 års riks-
dag väckta förslag medgav samma riksdag, bland annat, dels att kvar-
teret Grönlandet södra i Stockholm jämte den staten tillhöriga delen
av kvarteret Grönlandet norra ävensom statens byggnader inom dessa
kvarter finge i den ordning, Kungl. Maj:t prövade lämpligt bestämma,
försäljas och därför inflytande försäljningsmedel sammanslås med be-
sparade hyresinkomsten från egendomen i förstnämnda kvarter till
en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseet att tillsvidare av veten-

skapsakademien förvaltas enligt vissa föreskrifter, dels ock att till område för naturhistoriska riksmuseet finge mot angiven ersättning upplåtas viss del av lägenheten Djurgårds-Frescati.

I den till 1908 års riksdag avgivna statsverkspropositionen, punkt 142 under åttonde huvudtiteln, framlade Kungl. Maj:t förslag i fråga om uppförande av nya byggnader för naturhistoriska riksmuseet å det enligt 1904 års riksdags sålunda fattade beslut för ändamålet förvärvade området. Sistnämnda förslag grundade sig på följande beräkning av kostnader och för företaget disponibla medel. Kostnaden för riksmuseibyggnaderna upptogs till inalles 2,502,200 kronor. Såsom tillgångar upptogos enligt riksdagens nyss återgivna beslut dels riksmuseets byggnadsfond, dels de köpeskillingar, som ansågos kunna påräknas vid försäljning av den då återstående delen av kvarteret Grönlandet södra ävensom av den staten tillhöriga delen av kvarteret Grönlandet norra.

Av det förstnämnda kvarteret hade enligt ett av Kungl. Maj:t den 21 september 1906 godkänt avtal försålts vissa tomter för en summa av 800,000 kronor, vilket belopp tillgodoförts byggnadsfonden. Denna utgjorde nu 913,906 kronor 81 öre, vartill borde läggas en fordran å 31,110 kronor hos Sveriges geologiska undersökning för av fonden förskotterade medel, sålunda inalles 945,016 kronor 81 öre. Värdet av den återstående delen av kvarteret Grönlandet södra beräknades, i proportion till vad som erhållits för den försålda delen av kvarteret, till 400,000 kronor. Statens del av kvarteret Grönlandet norra upptogs till ett försäljningsvärde av 590,000 kronor.

Sålunda beräknades såsom disponibla för byggnadsföretaget följande belopp:

byggnadsfonden	kronor	945,016: 81
köpeskillingsmedel:		
för återstoden av Grönlandet södra	»	400,000: —
» statens andel av Grönlandet norra	»	590,000: —
	eller inalles kronor	<u>1,935,016: 81</u>
Skillnaden mellan byggnadskostnaden	kronor	2,502,200: —
och nyssnämnda summa	»	<u>1,935,016: 81</u>
	kronor	567,183: 19

eller i jämnat krontal 567,184 kronor var sålunda det belopp, som enligt förslaget behövde anvisas såsom anslag.

Det belopp, 990,000 kronor, som beräknades motsvara värdet av statens egendomar i kvarteren Grönlandet södra och Grönlandet norra borde enligt Kungl. Maj:ts förslag förskottas av riksgäldskontoret i avvaktan på att nämnda egendomar hunne försälas.

Kungl. Maj:ts omförmälda förslag bifölls av 1908 års riksdag, som, enligt skrivelse nr 206, för uppförande å det till tomt för naturhistoriska riksmuseet inköpta området vid Djurgårds-Frescati av nya byggnader för museet,

dels medgav, att riksmuseets byggnadsfond finge i sin helhet användas,

dels beslutade, att ett belopp intill 990,000 kronor skulle av riksgäldskontoret förskottsvis utbetalas, på sätt Kungl. Maj:t bestämde, för att återgåldas i den mån ännu osålda, staten tillhöriga andelar av kvarteren Grönlandet södra och Grönlandet norra i Stockholm ävensom statens byggnader i samma kvarter bleve försålda och köpeskillingar därför inflöte,

dels ock under åttonde huvudtiteln beviljade ett anslag av 567,184 kronor.

Från riksgäldskontoret har upplysts, att det belopp, som jämlikt riksdagens beslut skulle av kontoret förskottsvis utbetalas, numera i sin helhet utanordnats ävensom att ingen del härav återgåldats.

Någon försäljning av tomter från kvarteret Grönlandet norra eller södra har icke ägt rum utöver den ovan omförmälda försäljningen från det senare kvarteret.

För naturhistoriska riksmuseet hava därefter vid Djurgårds-Frescati uppförts nya byggnader, avsedda för museets samtliga avdelningar utom den etnografiska, vilken tillsvidare kommer att behålla sina lokaler i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm.

Enligt uppgift, meddelad av vetenskapsakademiens kamrerare, återstår av byggnadsfonden ett belopp av 24,409 kronor 61 öre. Detta belopp torde sannolikt behöva tagas i anspråk för smärre för akademien erforderliga kompletterande byggnadsarbeten.

Sedan nämnda byggnader nu börjat tagas i bruk samt fråga uppkommit att i byggnaderna å kvarteret Grönlandet norra (Drottninggatan 96) bereda lokaler för vissa statsinstitutioner, anhåller jag att för Kungl. Maj:t få anmäla denna fråga. Jag skall därvid redogöra

för vad förekommit i avseende å spörsmålet om användningen av sistnämnda byggnader efter naturhistoriska riksmuseets avflyttning från desamma.

Kvarteret Grönlandet norra begränsas av Drottninggatan, Kammakargatan, Holländargatan och Vallingatan. Kungl. Maj:t och kronan äger den norra, åt Kammakargatan belägna delen av kvarteret, omfattande tomterna nr 1, 2, 3 och 4 med en sammanlagd areal av 2,586 kvadratmeter. Den södra delen av kvarteret, som utgör en enda tomt, nr 5, med en areal av 2,156,3 kvadratmeter, tillhör vetenskapsakademien.

Sedan förslag väckts, att staten, utan avseende å 1904 och 1908 års ovanberörda riksdagsbeslut, skulle behålla sin andel av kvarteret Grönlandet norra och därtill förvärva vetenskapsakademiens tomt inom samma kvarter samt att i denna egendom lokaler skulle inrättas för såväl riksmuseets etnografiska avdelning som andra statens verk, exempelvis meteorologiska centralanstalten, vilka kunde vara i behov därav, anhöll vetenskapsakademien i skrivelse den 23 oktober 1912, att Kungl. Maj:t måtte förordna om verkställande av utredning rörande användningen av kvarteret Grönlandet norra samt att i samband därmed frågan om anskaffande av tidsenliga lokaler för etnografiska avdelningen och centralanstalten måtte lösas.

Framställning av vetenskapsakademien om utredning av frågan angående användning av kvarteret Grönlandet norra.

Sedan Kungl. Maj:t remitterat detta ärende till de för utarbetande av förslag till en allmän plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm m. m. jämlikt nådigt bemyndigande av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörande av det dem meddelade uppdrag, avgåvo de sakkunniga den 14 maj 1913 särskilt utlåtande i ärendet.

Utlåtande av sakkunniga för utarbetande av förslag till en allmän plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm m. m.

De sakkunniga erinrade därvid, att någon försäljning på grund av ovannämnda riksdagsbeslut av den staten tillhöriga delen av kvarteret Grönlandet norra ännu ej ägt rum, samt att vetenskapsakademiens ovannämnda framställning innebure, att statsverket under vissa förutsättningar skulle förvärva hela ifrågavarande kvarter. De sakkunniga yttrade vidare följande:

»Av de vid en vetenskapsakademiens underdåniga framställning den 18 april 1903 fogade och nu ifrågavarande ärende bilagda tryckta handlingarna framgår, att statsverkets byggnader inom kvarteret huvudsakligen uppförts under medlet

av 1860-talet, delvis på statens, delvis på akademiens område och utan hänsyn till tomtgränser. Akademiens byggnad, vars stomme synes vara av äldre datum, befinner sig helt och hållet inom akademiens tomtområde. Lokalerna hava efter hand tagits i bruk av den ena eller andra institutionen fullkomligt oberoende av äganderättsförhållande såväl beträffande byggnader som tomtområden.

Innan nybyggnader för statens behov beslutas, bör givetvis tillses, huruvida icke inom redan befintliga byggnader nödiga lokaler kunna anordnas. Ur denna synpunkt innebär det i akademiens framställning väckta förslaget att eventuellt inrymma statens etnografiska museum i de inom kort — sommaren 1915 — lediga lokaler, till vilka riksmuseets naturhistoriska samlingar nu äro förlagda, en riktig tanke, i all synnerhet som anskaffandet av lokaler för de etnografiska samlingarna väl torde få anses vara en fråga, som kräver sin snara lösning.

I detta sammanhang må vidare erinras, att ett flertal statsinstitutioner redan för länge sedan hos Kungl. Maj:t anmält sina trängande behov av större utrymme, såsom statens historiska museum, tandläkarinstitutet, farmaceutiska institutet och meteorologiska centralanstalten. Tager man därjämte i betraktande det icke ringa antal kommittéer och ämbetsverk eller delar av sådana, som för närvarande inrymmas i förhyrda lokaler, torde det finnas goda skäl att låta undersöka, huruvida nuvarande byggnader å kvarteret Grönlandet norra äro i det skick, att de böra bibehållas och, om så skulle vara fallet, huruvida de kunna användas för något eller några statens behov, samt ungefärliga kostnaderna för lokalernas iordningställande.

• Att 1904 års riksdag med anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition medgivit försäljning av den staten tillhöriga delen av kvarteret Grönlandet norra, torde icke behöva lägga oöverstigliga hinder i vägen för ett fortsatt användande av byggnaderna för statens räkning under någon längre tid framåt, om därmed ekonomiska fördelar för statsverket skulle kunna stå att vinna. Tomternas värde lär väl i alla händelser icke komma att sjunka. Den sammanlagda disponibla golvytan i de nuvarande byggnaderna uppgår, såsom av akademiens underdåniga skrivelse framgår, till omkring 7,700 kvadratmeter. Det utrymme, som år 1902 ansågs vara behöfligt för etnografiska avdelningen under de närmaste 50 åren, beräknades till 5,000 kvadratmeter. Till andra statsverkets behov skulle alltså återstå 2,700 kvadratmeter, vilket utrymme skulle kunna ytterligare förökas med omkring 1,000 kvadratmeter väl belyst utställningsyta genom delvis överbyggnad av de stora gårdarna.

Samtidigt med ovanberörda undersökning torde böra utredas dels vad en försäljning av statens tomter inom kvarteret numera skulle inbringa, dels på vilka villkor staten skulle kunna bliva ensam ägare till hela kvarteret med därpå befintliga byggnader.

Till en fullständig utredning rörande den med ifrågavarande undersökning intimt sammanhängande frågan om anskaffande av lokaler för etnografiska museet hör givetvis att kunna angiva den ungefärliga kostnaden för ett fristående etnografiskt museum, eventuellt, på sätt föreslagits, i arkitektoniskt samband med de nya byggnaderna för riksmuseets naturhistoriska samlingar och Sveriges geologiska undersökning vid Frescati.»

På grund av vad sålunda anförts och då ifrågakomna utredningar syntes de sakkunniga lämpligast böra ombesörjas av överintendents-

ämbetet, hemställde de sakkunniga, att Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt nämnda ämbete att verkställa utredning för utrönande av:

dels huruvida nuvarande å kvarteret Grönlandet norra uppförda byggnader vore i det skick, att de borde bibehållas, och, om så skulle vara förhållandet, huruvida de kunde användas för något eller några statens behov, samt ungefärliga kostnaderna för lokalernas iordningställande;

dels det försäljningsvärde, som statens tomter inom nämnda kvarter numera finge anses äga;

dels på vilka villkor staten skulle kunna med äganderätt förvärva hela ifrågasattade kvarter med därå befintliga byggnader;

dels ock kostnaden för uppförande av nybyggnad för ett etnografiskt museum.

Genom nådigt brev den 30 maj 1913 uppdrog Kungl. Maj:t där-
 efter åt överintendentsämbetet att verkställa den av förenämnda sak-
 kunniga ifrågasatta utredning. I skrivelse den 3 februari 1914 fram-
 lade ämbetet den sålunda anbefallda utredningen. Ämbetet anförde
 därvid följande:

Utredning av
 överinten-
 dentsämbetet.

»1) *Huruvida nuvarande å kvarteret Grönlandet norra uppförda byggnader äro i det skick att de böra bibehållas.*

Av här närslutna den 11 oktober 1913 dagtecknade skrivelse från ingenjören Gustaf Sällström (Bil. 1¹⁾ framgår, *dels* att byggnaderna på kvarteret Grönlandet norra visserligen äro behäftade med åtskilliga brister men att de dock kunna anses vara i det skick, att de mycket väl för rimliga kostnader kunna sättas i gott stånd, *dels ock* att de torde kunna påbyggas med en våning, vadan de syntes värda att tillvaratagas, om lämplig användning kan finnas för desamma.

En av de mest betydande posterna bland reparationskostnaderna bliver den för ny värmeledning, som måste anses vara behöfvig, vilken post, enligt vad av skrivelse från ingenjören H. Theorell framgår, skulle draga en kostnad av cirka 65,000 kronor, förutom därmed sammanhängande omkostnader för byggnadsarbeten, vilka av ämbetet nedan inräknats i ombyggnadskostnaderna.

Övriga kostnader för byggnadernas iordningställande bliva givetvis beroende på vilka institutioner eller ämbetsverk, som dit kunna komma att förflyttas.

2) *Huruvida byggnaderna kunna användas för något eller några av statens behov samt ungefärliga kostnaden för lokalernas iordningställande.*

Sådana byggnaderna i fråga *nu* befinna sig kunna de ej med fördel användas för fyllande av något statens behov av lokaler, utan måste de grundligt repareras och även i viss mån ombyggas.

¹⁾ Bil. 1 till denna proposition.

Beträffande frågan om byggnadernas användning för *etnografiskt museum* anser ämbetet följande böra framhållas:

Etnografiska museet är i allra största behov av lokaler, enär en stor del av dess värdefulla samlingar måste ligga ouppackade i brist av utrymme.

Museet har, enligt uppgift från arkitekten Ax. Anderberg, för närvarande behov av 3,400 kvadratmeter höga och 2,380 kvadratmeter låga lokaler.

I hela byggnaden å kvarteret Grönlandet norra finnas 2,805 kvadratmeter höga och 3,332 kvadratmeter låga, ljusa lokaler.

Genom att på några ställen taga bort bjälklaget mellan två låga våningar och sammanslå dem till en hög, kan hela behovet av lokaler tillgodoses, men i så fall bliva icke några lokaler över till andra ändamål.

I en framtid kan ytterligare utrymme vinnas för utvidgning genom påbyggnad av en våning eller genom överbyggnad av gårdarna.

Kostnaden för behörlig reparation och ombyggnad för detta ändamål kan beräknas uppgå till cirka 400,000 kronor.

Kostnaden i sin helhet för museets förläggande hit skulle ställa sig ungefär sålunda:

Inköp av vetenskapsakademiens egendom (se vidare under punkt 4).....	650,000: — kronor
Värdet av kronans egen tomt, som annars kan säljas (se punkt 3).....	540,000: — »
Reparations- och ombyggnadskostnader	400,000: — »
	<hr/>
	Summa 1,590,000: — kronor.

En nybyggnad vid Frescati för etnografiska museet är av arkitekten Ax. Anderberg beräknad till 859,000 kronor.

En byggnad för etnografiska museet har, som ovan nämnts, redan från början ingått som ett arkitektoniskt led i riksmuseets anläggning vid Frescati. Byggnadsplats är för berörda museum reserverad inom det till riksmuseet upplåtna området och denna byggnadsplats torde utan svårighet genom byte av mark mellan staten och Nobelinstitutet kunna erhålla en fullt lämplig form. Enär denna byggnadsplats näppeligen torde kunna avskiljas och försäljas till något för riksmuseet främmande ändamål, kan icke värdet av marken medtagas i den jämförande beräkningen. Det visar sig förty, att kostnaden för museets förläggning till en ombyggnad å Grönlandet norra bliver betydligt större, än om för museet en nybyggnad kommer att uppföras vid Frescati. Dessutom torde det böra påpekas, att lokalerna kunna göras mycket bättre och tidsenligare samt i högre grad skyddade mot eldfara genom nybyggnad på den senare platsen än genom ombyggnad på den förra.

Vetenskapsakademien har i sin uti ärendet åberopade framställning även antytt lämpligheten av att inom kvarteret Grönlandet norra bereda lokaler för *meteorologiska centralanstalten*. Denna institutions lokalbehov är emellertid så relativt obetydligt, att detsamma icke torde böra inverka på den föreliggande frågan om egendomsköpet. Dessutom lär fråga vara väckt om eventuellt hopförande av bemälda anstalt med några andra mindre institutioner till ett verk, vilket gör, att meteorologiska anstaltens lokalfråga knappast ännu kan behandlas.

De övriga statens verk och inrättningar, som äro i behov av nya eller förbättrade lokaler och som skulle kunna komma i fråga att förläggas till här omhandlade kvarter, äro: postsparbanken, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, statens historiska museum, musikaliska akademien, högre lärarinneseminariet, medicinalstyrelsen med statsmedicinska anstalten, tandläkarinstitutet samt farmaceutiska institutet.

Vad då först angår *postsparbanken* har denna sina lokaler i posthuset vid Vasagatan och upptaga dessa där en yta av cirka 1,115 kvadratmeter. Som dessa dock snart bliva otillräckliga, måste man vara betänkt på att för banken anskaffa andra lokaler. I byggnaderna på kvarteret Grönlandet norra, som innehålla 6,137 kvadratmeter ljusa utrymmen, skulle således kunna beredas plats för postsparbanken och även för det mycket stora ökade behov av yta, som banken enligt uppgift från dess chef i en snar framtid kommer att kräva. Inredningen av byggnaderna är dock ej lämplig, ej heller våningshöjderna. Det har emellertid genom chefen inhämtats, att postsparbanken för sin rationella drift bör ligga i närheten av posthuset vid Vasagatan, vadan således kvarteret Grönlandet norra icke kan anses vara särdeles lämpligt beläget för postsparbanken.

Beträffande vidare *riksförsäkringsanstalten* har nämnda anstalt sina lokaler för närvarande förlagda till postverkets hus med adressnummer 64 vid Mästersamuelsgatan, vilket hus emellertid snart torde komma att rivas för utvidgning av posten; där disponeras nu 655 kvm. golvyta, men behovet av lokalutrymme torde vara i tillväxt¹⁾.

Riksförsäkringsanstaltens lokal bör framdeles som nu stå i direkt förbindelse med postsparbanken, då genom densamma anstaltens samtliga utbetalningar för närvarande verkställas och genom vilken närbelägenhet arbetet i båda verken högst väsentligt underlättas. Genom om- och påbyggnad av byggnaderna å kvarteret Grönlandet norra kan visserligen riksförsäkringsanstalten, även med en betydlig ökning av de nuvarande lokalbehoven, få plats inom nämnda byggnader tillika med postsparbanken, men ifrågavarande byggnader äro dock icke lämpliga för en ombyggnad för förevarande behov, särskilt i betraktande av våningshöjderna. När det emellertid, på sätt ovan antytts, med hänsyn till läget ej torde kunna bliva fråga om att förvärva egendomen för postsparbanken, bör det ej heller komma i fråga att dit förlägga riksförsäkringsanstalten.

Rörande *pensionsstyrelsen* är att märka, att denna nu i huset nr 7 vid Engelbrektsgatan disponerar 32 rum, innehållande tillhopa 744 kvm. Styrelsens framtida behov av lokaler torde dock icke kunna uppgivas, förrän organisationen blivit fullt färdig, men det är naturligtvis givet, att styrelsen kan inrymmas i ungefär hälften av byggnaderna å kvarteret Grönlandet norra för en lång framtid. Inredningen och våningshöjderna kunna dock icke sägas vara lämpliga och måste föranleda betydande ändringar. Vad läget beträffar, torde detta väl kunna accepteras, ehuru det måhända kommer att visa sig önskvärt, att pensionsstyrelsens lokaler komma att bliva belägna i närheten av postsparbanken. I alla händelser torde det bliva oekonomiskt att använda halva egendomen, som

efter en ombyggnad för 300,000 kronor får ett värde av $\frac{650,000 + 540,000 + 300,000}{2}$

2

¹⁾ Riksförsäkringsanstalten är under år 1914 förflyttad till förhyrda lokaler i fastigheten med adressnummer Vasagatan 1.

= 745,000 kronor, för förevarande ändamål, för vilket en lämplig nybyggnad torde kunna anskaffas för lägre pris.

I fråga om *statens historiska museum* torde uppmärksammas, att enligt det av riksantikvarien upprättade program för nybyggnad skulle museet behöva cirka 5,500 kvm. golvyta maximum, eventuellt cirka 5,000 kvm. minimum. Härav borde själva museisalarna och rummen för studiesamlingarna vara i allmänhet 4 à 4,5 meter höga, dock att medeltidssamlingarnas hallar borde vara 5 à 6 meter.

De begärda ytorna kunna erhållas i byggnaderna i fråga genom att använda sig av hela den nuvarande golvytan med tillägg av gårdsrummen, som måste överbyggas till hallar. Beträffande rumshöjderna kunna även dessa erhållas enligt önskan med undantag för studiesamlingarna och biblioteket, som torde böra inläggas i entresolvåningen 1 tr. upp, vilken dock endast är cirka 2,7 meter hög.

På grund av att denna entresolvåning ligger emellan bottenvåningen, där samlingarna från medeltiden torde böra uppställas, och våningen 2 tr. upp, där den övriga delen av museet i huvudsak torde bliva placerad, kan ingen sådan direkt och bekväm cirkulation erhållas, som är ett villkor för museets rätta uppställning.

Vetenskapsakademiens nuvarande sessionssal vore det ju önskvärt att få behålla till samma ändamål för vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, och har därför undersökts möjligheten av att förlägga tjänsterummen i närheten av denna sal d. v. s. i våningen 2 tr. upp — från Adolf Fredriks plan räknat — vid sidan mot Drottninggatan.

Den ekonomiska delen av frågan torde kunna framställas ungefär sålunda:

Inköp av akademiens andel	650,000 kronor
Värdet av statens andel	540,000 »
En behöblig ombyggnad, där alla bjälklag göras eldfasta och där gårdarna överbyggas till museihallar kan — approximativt inberäknat ny värmeledning, men oberäknat monter och uppställningskostnader — i övrigt beräknas till	550,000 »

Summa verklig kostnad 1,740,000 kronor,

varvid ju dock är att beakta att 540,000 kronor icke utgöra någon direkt utgift.

Enligt av riksantikvarien lämnad uppgift skulle ett museum efter samma program kosta att uppföra helt nytt cirka 1,500,000 kronor, tomten oberäknad. Om sådan kan lämnas kostnadsfritt av staten, skulle det således bliva 240,000 kronor verklig högre kostnad att placera museet å kvarteret Grönlandet norra än att bygga helt nytt på fritt tillhandahållen tomt, som ej annars kan försäljas.

Beräknar man endast de faktiska utgifterna däremot, bliva dessa 300,000 kronor mindre på kvarteret Grönlandet norra än på annan fritt lämnad tomt.

Givetvis kommer dock en förläggning av statens historiska museum till kvarteret Grönlandet norra att — förutom att det måste betraktas uteslutande som ett provisorium — medföra många allvarsamma olägenheter, varav här torde framhållas:

svårigheten av att erhålla behöblig cirkulation mellan de olika avdelningarna; svårigheten att även på annat sätt anordna lokalerna rationellt; faran för eldsvåda på grund av de många bredvidliggande bostadshusen; samt den omständigheten, att museet sålunda för en oöverskådlig framtid blir förlagt så, att det ej kan bilda en grupp med nordiska museer — vilket annars

av fackmännen och intresserade anses vara synnerligen angeläget såväl med hänsyn till den besökande allmänheten som för samarbetet tjänstemännen emellan.

Vidkommande härefter *musikaliska akademien* är det känt, att denna sedan länge varit i största behov af utvidgade och förbättrade undervisningslokaler. De utredningar, som gjorts för ombyggnad på akademiens nuvarande tomt, hava ännu icke lett till något definitivt resultat, särskilt på grund av svårigheten av att på lämpligt sätt tillöka tomtens, dock borde utsikten att lösa frågan på nämnda tomt, eventuellt något utvidgad, vara rätt stor. Skulle en sådan lösning av frågan dock ej kunna åstadkommas, torde man vara tvungen att förflytta akademien till annan tomt.

Läget å kvarteret Grönlandet norra måste anses rätt lämpligt för akademien, och byggnaden på tomtens skulle utan alltför stora svårigheter kunna ombyggas för det nya syftet. Den golvyta, som akademien torde behöva för sitt läroverk och sin konsertsal, är beräknad till 7,300 kvm. Läroverket och konsertsalens upptaga således litet mera än hela den nu befintliga golvytan å kvarteret Grönlandet norra. Någon större svårighet att få rum med musikaliska akademien här föreligger likväl ej.

De stora salarna kunna läggas på de nuvarande gårdarnas platser, akademiens bibliotek bliver lämpligt att förlägga till den låga mellanvåningen o. s. v.

I betraktande av att en stor konsertsal och en stor orgelsal med stora kapprum till dessa ingå i de utrymmen, vilka behövas för musikaliska akademien, bliver ombyggnadskostnaden givetvis relativt dryg.

Att ombygga förevarande egendom för musikaliska akademiens behov torde draga en kostnad av cirka	550,000 kronor
vartill kommer värdet av kronans egen tomt (som annars kan försälas)	540,000 »
Inköp av vetenskapsakademiens egendom	650,000 »
<hr/>	
Kostnaden summa 1,740,000 kronor.	

Att på annan tomt verkställa nybyggnad för musikaliska akademien, torde draga en byggnadskostnad av cirka	1,000,000 kronor.
Värdet av lämplig härför väl belägen tomt förslagsvis	600,000 »
<hr/>	
Summa 1,600,000 kronor.	

Akademiens nuvarande tomtvärde torde kunna beräknas till 400,000 kronor. Ytan måste dock för nybyggnad ökas med cirka 50 %, vilket medför ett motsvarande högre värde av tomtens.

Det ställer sig alltså dyrare för statsverket att ombygga egendomen kvarteret Grönlandet norra för musikaliska akademien än att för denna anskaffa lämplig tomt och å denna uppföra ny byggnad för akademien.

För *högre lärarinneseminariet* torde läget av oftanämnda kvarter vara lämpligt och huset å detsamma tillräckligt stort, men då det måste påbyggas med en våning, på grund av att en stor del av de många låga lokalerna icke kunna komma till någon användning för läroverket annat än till bibliotek och samlingar, bliver ombyggnadskostnaden förhållandevis stor. Emot seminariets förläggande hit talar även den omständigheten, att de två gårdarna hava alltför litet solljus, och

detta ännu mer efter en eventuell påbyggnad, för att tjäna till lekplats för barnen i normalskolan och att någon annan lämplig lekplats icke finnes att i grannskapet tillgå, helst Adolf Fredriks kyrkogård måste, utom annat, anses för liten och för starkt trafikerad. Av dessa anledningar finner ämbetet för sin del olämpligt att förlägga högre lärarinneseminariet till kvarteret Grönlandet norra.

Tagas häruppå i övervägande byggnadsbehoven för *medicinalstyrelsen*, *statsmedicinska anstalten* och *tandläkarinstitutet*, är till en början ostridigt, att medicinalstyrelsen är i trängande behov av nya lokaler i stället för dem, styrelsen nu disponerar i ämbetshuset vid Svartmangatan. Storleken av de önskade lokalerna framgår av närslutna program¹⁾. Statsmedicinska anstalten och tandläkarinstitutet, som båda förhyra lokaler, äro även i stort behov av förbättrade sådana, beredda i något statens hus; angående storleken av statsmedicinska anstaltens lokaler hänvisas till bilaga¹⁾.

Tandläkarinstitutet, som förhyr lokaler i huset nr 46 vid Malmskillnadsgatan, behöver större och bättre lokaler, och torde institutet lämpligen böra och kunna förläggas i samma komplex som medicinalstyrelsen m. m. För dess behov av lokaler redogöres i bilagda bilaga²⁾.

För alla dessa institutioner kan kvarteret Grönlandet norras läge betraktas såsom mycket lämpligt, särskilt för tandläkarinstitutet, som då kan få behöfliga lokaler mot lämpliga väderstreck och mot öppen plats i lämplig stadsdel.

För att emellertid kunna bereda plats för samtliga nämnda institutioner måste huset påbyggas med en våning på våningen 2 tr. upp, där denna ej redan är påbyggd med en våning.

I den östra hälften av byggnaden rymmes enligt gjord utredning tandläkarinstitutet och i den övriga delen de två andra institutionerna, och den härför nödiga ombyggnaden kommer att draga en kostnad av cirka 600,000 kronor.

Kostnaden för i denna punkt omnämnda institutioners förläggande till kvarteret Grönlandet norra skulle således bestiga sig till:

Inköp av vetenskapsakademiens egendom	650,000: —	kronor
Värdet av kronans egen tomt (som annars kan säljas)	540,000: —	»
På- och ombyggnadskostnaden	600,000: —	»
	<hr/>	
	Summa 1,790,000: —	kronor.

Att på annan tomt utföra nybyggnad för samma verk och institutioner skulle draga en kostnad av:

för medicinalstyrelsen och statsmedicinska anstalten	600,000: —	
» tomtinköp förslagsvis	400,000: —	1,000,000: — kronor
» tandläkarinstitutet	550,000: —	»
» tomtinköp förslagsvis	400,000: —	»
	<hr/>	
	Summa 1,950,000: —	kronor.

¹⁾ Denna bilaga torde med hänsyn till senare verkställd, i propositionen intagen utredning ej behöva här återgivas.

²⁾ Bil. 2 till denna proposition.

Det bliver sålunda billigare för statsverket att för nu berörda ändamål inköpa vetenskapsakademiens egendom och ombygga hela ifrågavarande kvarter än att inköpa tomt på annat ställe och där bygga nytt; blivande i båda fallen medicinalstyrelsens nuvarande, till 100,000 kronor taxeringsvärderade fastighet ledig.

Det synes av denna anledning och särskilt i betraktande av, att det torde bliva synnerligen svårt att för erforderliga nybyggnader erhålla en tomt så väl belägen som den södra delen av kvarteret Grönlandet norra, vara högeligen lämpligt att använda detta kvarter för sist omnämnda ändamål.

Vad slutligen *farmaceutiska institutet* ankommer må sägas, att detta skulle jämte tandläkarinstitutet väl få plats inom oftanämnda byggnad, om den påbyggdes med en våning och läget är även utmärkt lämpligt för båda dessa institut, men då redan nu mycket starka klagomål anföras av farmaceutiska institutets grannar mot de från laboratoriet utströmmande illaluktande gaserna, och då något fullt effektivt sätt att förekomma desamma spridande ej torde finnas, måste man nog vara betänkt på att flytta farmaceutiska institutet utanför staden på en i möjligaste mån isolerad plats, på grund varav det icke torde böra enligt ämbetets mening komma i fråga att förlägga farmaceutiska institutet till kvarteret Grönlandet norra.

3) *Det värde, statens tomter inom kvarteret Grönlandet norra kunna anses äga.*

Tomterna i kvarteret Grönlandet södra såldes år 1906 av vetenskapsakademien för ett pris av cirka 290 kronor per kvm.

Statens tomter i kvarteret Grönlandet norra kunna icke anses vara på långt när så värdefulla, enär de endast med en ringa del ligga mot det utmärkta butikläget vid Drottninggatan utan till en stor del mot Kammakargatan d. v. s. mot norr; tomten mot Adolf Fredriks kyrkogård kan däremot anses såsom rätt välbelägen.

I förhållande till akademiens tomter inom kvarteret Grönlandet södra kunna statens ifrågavarande tomter anses hava ungefär nedanstående värden:

Staten äger¹⁾:

<i>Tomt 1.</i> = 1,274 kvm., vilken utgör hörntomt mellan Drottninggatan och Kammakargatan. Enär butikläget mot Drottninggatan är mycket gott, kan tomten beräknas till 250 kronor per kvm., vilket gör.....	318,000: —	
<i>Tomt 2.</i> = 418 kvm. mellantomt mot Kammakargatan, belägen mot norr, kan ej uppskattas högre än till 150 kronor per kvm.	62,700: —	»
<i>Tomt 3.</i> = 418 kvm. lika belägen som den sistnämnda	62,700: —	»
<i>Tomt 4.</i> = 475 kvm. hörntomt mellan Adolf Fredriks kyrkogård och Kammakargatan, kan såsom hörntomt mot öppen plats beräknas till 200 kronor per kvm.	95,200: —	»
	<hr/>	
	Summa 538,600: —	kronor

eller i runt tal 540,000 kronor, d. v. s. 208 kronor 50 öre per kvm. i medeltal.

¹⁾ Se kartskissen, vilken såsom bilaga 6 är vidfogad denna proposition.

Något värde av byggnaderna å tomten torde ej här böra beräknas, då de knappast kunna vara användbara för enskild köpare.

4) *Villkor för statens förvärfvande av vetenskapsakademiens del av kvarteret Grönlandet norra.*

Enligt brev av den 23 september 1913 från vetenskapsakademiens sekreterare till arkitekten E. Josephson torde akademiens förvaltningsutskott komma att tillråda en försäljning av akademiens egendom, tomt nr 5 i kvarteret, till staten för ett pris av 650,000 kronor, om beslut fattas innan den 1 juli 1914, vilket pris gör per kvm. 301 kronor 48 öre inclusive byggnader.

Överintendentsämbetet föreställer sig, att vetenskapsakademien utan svårighet kan få detta pris vid en eventuell försäljning till enskilda, och håller alltså före, att priset är skäligt och detta särskilt i betraktande av, att byggnaden å tomten ingår i försäljningen och att denna och grundbotten äro av den beskaffenhet, att huset kan komma till användning och kan påbyggas. Önskvärt hade varit, att byggnaden i sin helhet kunde tillträdas redan under förra hälften av 1915, men om även en del först kan lämnas under senare delen av sagda år, är detta, såvitt ämbetet kan finna, icke nog skäl för att icke träffa köpeavtalet.

Enär, enligt vad av det ovan anförda läres framgå, egendomen nr 5 i kvarteret Grönlandet norra *dels* är lämplig att använda för tillgodoseende av vissa statens lokalbehov, *dels* det av vetenskapsakademiens förvaltningsutskott uppställda priset 650,000 kronor måste anses skäligt, *dels* statens egna tomter i kvarteret måste anses förlora i värde genom att avskiljas från akademiens bättre liggande tomt *och dels* användandet av egendomen i sin helhet för ovan angivna ändamål enligt gjorda beräkningar visat sig bliva ekonomiskt fördelaktigt för statsverket, finner överintendentsämbetet sig för sin del böra underdånigst förordas inköp av vetenskapsakademiens egendom för statsverkets räkning till det härför omnämnda priset 650,000 kronor.

Beträffande till sist kostnaden för en nybyggnad för ett etnografiskt museum har arkitekten Ax. Anderberg enligt förut åberopade bilaga beräknat, att en sådan, uppförd vid Frescati, skulle belöpa sig till 859,000 kronor, vilket pris, beroende av konjunkturerna, möjligen behöver ökas till 900,000 kronor.

Om museet skulle byggas nytt på annat ställe, tillkommer en del i förra fallet ej erforderliga kostnader för yttre ledningar för vatten, avlopp, elektricitet, stängsel m. m., varigenom byggnadskostnaden sannolikt då ökas till 1,000,000 kronor, tomten oberäknad.

I detta sammanhang läres ämbetet böra underdånigst påpeka, att samtliga här givna kostnadsuppgifter äro att betrakta allenast såsom approximativa, då några ritningar, beskrifningar eller detaljerade kostnadsberäkningar icke äro att tillgå, ävensom att eventuellt behövligen nya tomter upptagits till sitt värde, oavsett om de kunna upplåtas av kronan utan ersättning.»

Sedermera meddelade vetenskapsakademiens förvaltningsutskott på förekommen anledning genom utdrag av utskottets protokoll för den 8 maj 1914, att, såvitt av utskottet berodde, fog funnes för det antagandet, att akademiens ifrågavarande fasta egendom intill den 1 april 1915 hölles statsverket till salu för det pris, som betecknats såsom det lägsta möjliga eller 650,000 kronor, förfallet till betalning senast den 1 juli samma år.

Sedan ovannämnda sakkunniga anbefallts inkomma med förnyat utlåtande i ärendet, hava de till åtlydnad härav avgivit sådant, dagtecknat den 19 februari 1915. Efter återgivande i sammandrag av överintendentensämbetets utredning anföra de sakkunniga för egen del följande:

Förnyat utlåtande av de sakkunniga.

»I vårt förut i ärendet avgivna yttrande gjorde vi gällande, att, innan nybyggnader för statens behov beslötes, borde tillses, huruvida icke inom redan befintliga byggnader nödiga lokaler kunde anordnas, och framhöllo vi, att ur denna synpunkt det i ärendet av vetenskapsakademien framställda förslaget att i riksmuseets forna lokaler inrymma statens etnografiska museum innebure en riktig tanke. Även om det kunde synas vara den enklaste lösningen att flytta de etnografiska samlingarna från sina nuvarande lokaler i kvarteret Grönlandet södra till de delvis med museiinredning redan försedda byggnaderna i Grönlandet norra, talar dock häremot i främsta rummet, att efter den av överintendentensämbetet lämnade utredningen kostnaden för museets förläggning till Grönlandet norra skulle betydligt överstiga kostnaden för en nybyggnad vid Frescati å den för ändamålet reserverade platsen, där byggnaden är avsedd att ingå såsom ett arkitektoniskt led i den stora riksmuseianläggningen. Då vidare, enligt vad vi hava oss bekant, bestämda önskemål från museets sida för dess kvarblivande i stadens centralare delar icke numera föreligga, synes det oss, att det förslag rörande etnografiska museets förflyttande till kvarteret Grönlandet norra, vilket i själva verket utgör upphovet till det ärende, vari vi nu hava att yttra oss, bör övergivas.

Vid våra studier av de olika statsinstitutionernas lokalbehov hava vi redan tidigt fäst vår uppmärksamhet såväl vid behovet av nya lokaler för medicinalstyrelsen och önskvärdheten av ett sammanförande av den statsmedicinska anstaltens nu splittrade avdelningar i närheten av eller i samma byggnad som medicinalstyrelsen, som vid det starkt framträdande behovet av att tandläkarinstitutet komme att förläggas till en statens byggnad, där detsamma kunde erhålla avsevärt ökat utrymme och fullt ändamålsenliga lokaler. Våra med anledning härav gjorda undersökningar rörande tillfredsställandet av dessa lokalbehov hava givit vid handen, att de nuvarande byggnaderna å Grönlandet norra, efter nödig inre renovering och delvis om- och påbyggnad, skulle av många skäl lämpa sig för ändamålet i fråga.

Nu har överintendentensämbetet visat, att en sådan anordning är faktiskt utförbar, och att den vore ekonomiskt fördelaktigare än att verkställa nybyggnader för dessa institutioner. Vi tillåta oss här lämna några uppgifter rörande dessa institutioners nuvarande lokalförhållanden samt deras ungefärliga behov av ökade och bättre utrymmen.

Medicinalstyrelsen har för närvarande sina lokaler i kronans fastighet n:r 2 och 3 i kvarteret Cepheus med adressnummer 9 vid Svartmangatan. Här disponerar styrelsen 35 rum om tillhoppa 868 kvm., av vilka rum dock ett större numera på grund av förändringar i styrelsens organisation måst uppdelas i flera, varjämte inom fastigheten finnas tre bostäder om sammanlagt 105 kvm. för ämbetsverkets vaktmästare. Dessutom förhyr medicinalstyrelsen tre rum i angränsande huset Svartmangatan 11 för en hyressumma av 1,200 kronor.

Enligt av generaldirektören för medicinalstyrelsen lämnad uppgift angående medicinalstyrelsens rumsbehov torde erfordras 46 mindre och 16 större rum. Beräknas den nyttiga golvytan av ett mindre rum till, i medeltal, 20 kvm. och av ett större till 40 kvm., behöves för medicinalstyrelsens räkning en total nyttig golvyta av omkring 1,560 kvm. förutom vaktmästarbostäder.

För *statsmedicinska anstalten* förhyras lokaler, för den rättskemiska avdelningen 5 rum om 104 kvm. 5 trappor upp i huset n:r 18 Regeringsgatan för ett hyresbelopp av 2,800 kronor samt för den medicinskt-bakteriologiska avdelningen 10 rum om 330 kvm. i huset n:r 15 och 17 Vasagatan för en hyressumma av 6,000 kronor. Åt anstaltens vaktmästare förhyres bostad Rensgatan 3 för 650 kronor.

Förutom dessa lokaler förhyr anstalten stallar jämte rum för beredande av koppvaccin och antitidiferiserum m. m. i huset n:r 34 Norrtullsgatan för ett hyresbelopp av 3,500 kronor. För detta speciella behov varken bör eller kan utrymme beredas inom kvarteret Grönlandet norra, utan bör plats för dylika stallar med tillhörande motioneringsgårdar helst upplätas å lämpligt område av Norra Djurgården.

Enligt generaldirektörens uppgift erfordras:

för den *rättskemiska* avdelningen 10 mindre och 3 större rum, motsvarande en nyttig golvyta av 320 kvm. jämte källare för förvaring av undersökningsföremål;

för den *medicinskt-bakteriologiska* avdelningen 27 mindre och 4 större rum, motsvarande 700 kvm. golvyta jämte ett par rum i källaren för kylmaskin och desinfektion samt vaktmästar- och assistentbostäder.

På grundval av sålunda givna uppgifter om dessa båda institutioners lokalbehov har å planskisser inritats ett schematiskt förslag till disposition av rummen, som visar, att byggnaden väl låter sig apteras för det ifrågavarande ändamålet under förutsättning, att härför får disponeras byggnadens västra halva och sammanbindningsbyggnaden mellan de båda gårdarna samt att densamma påbygges med en våning åt Adolf Fredriks plan och Drottninggatan.

Tandläkarinstitutet slutligen förhyr 34 rum om 718 kvm. i huset n:r 46 Malmskillnadsgatan för en hyra av 8,700 kronor samt har behov av väsentligt ökat utrymme.

I stöd av nådig befallning av den 31 juli 1908 har överintendentensämbetet på sin tid uppdragit åt arkitekten B. Almquist att i samråd med institutets föreståndare och lärarråd uppgöra olika skisser och kostnadsberäkningar för beredande av lämpliga lokaler för tandläkarinstitutet å en del kronan tillhöriga tomter här i staden. På uppdrag av undertecknade har nu arkitekten Almquist även utrett frågan om sättet för institutets installationer å den östra halvan av kvarteret Grönlandet norra enligt samma betingelser i fråga om rumsbehov m. m., som å förut provade platser. Institutet behöver en golvarea (korridorer, trappor, toaletter, vaktmästarbostad m. m. inberäknade) av cirka 4,000 kvm. Utredningen, som ock inritats å planskisserna, giver vid handen, att institutets lokalbehov skulle komma att väl tillgodoses, dock endast under den förutsättningen att även denna del av byggnaden påbygges med en våning.

Genom påbyggnad och inre ändringar beträffande väggar och bjälklag kommer den disponibla golvytan i byggnadskomplexet att uppgå till omkring 9,500 kvm., fördelad i en bottenvåning med användbara rum åt Adolf Fredriks plan och Holländargatan, delvis även åt Drottninggatan och i gårdsbyggnaden, men

med källare i övrigt, en våning en trappa upp, en våning två trappor upp samt en delvis nybyggd våning tre trappor upp, allt räknat från Adolf Fredriks plan.

På de olika institutionerna fördelar sig ovan angivna golvareal sålunda:

<i>medicinalstyrelsen</i> nyttig golvyta	1,750	
» korridorer, trappor, toaletter m. m.	600	
» vaktmästarbostäder	300	2,650 kvm.
<i>statsmedicinska anstalten</i> nyttig golvyta	1,100	
» » korridorer, trappor, toaletter m. m.	600	1,700 »
» » bostäder för vaktmästare och assistenter }		
<i>tandläkarinstitutet</i> (inberäknat korridorer, trappor, toaletter, vaktmästarbostad m. m.)	4,200	»
		<hr/> Summa 8,550 kvm.

Efter installationen av dessa institutioner skulle alltså återstå en disponibel golvareal av omkring 950 kvm., motsvarande, sedan avdrag för korridorer och trappor gjorts, cirka 30 rum av ordinär storlek.

Emellertid vilja vi ännu en gång erinra, att de gjorda skisserna uteslutande avse att visa, att de begärda utrymmena i stort sett få plats inom byggnaden, och att således dispositionen av de olika lokalerna ingalunda lärer behöva följas vid förslaget eventuella utarbetande.

Meteorologiska centralanstalten, som nu har sin lokal inom byggnaderna å Grönlandet norra, disponerar där över en golvyta av omkring 150 kvm., fördelade på 3 rum, tambur och 2 mindre förvaringsrum. Den skall icke flytta med övriga i byggnaden nu residerande institutioner till nybyggnaderna vid Frescati. Enligt den tryckta publikationen rörande »*Vetenskapsakademiens m. fl:s byggnadsfråga*», sid. 129—138 och 268—272, erfordras för anstaltens behov minst 310 kvm. fördelade på 10 rum förutom lägenhet för en vaktmästare. Emellertid torde det bliva rätt svårt för anstalten att kvarstanna under ombyggnadstiden. De i nämnda publikation starkt betonade skälen för anstaltens förflyttande till ett centralare läge samt dess eventuella sammanförande med nautisk-meteorologiska och hydrografiska byråerna hava bragt oss till den övertygelsen, att man förr eller senare torde nödgas bereda plats för meteorologiska centralanstalten, ensam eller i förening med nämnda två byråer, i annan trakt av staden. Emellertid visar ytberäkningen här ovan, att ett tillräckligt stort överskott av utrymme finnes för beredande av plats tillvidare för anstalten i fråga.

Vi äro icke okunniga om, att vägende skäl finnas för en framtida utbrytning av den medicinskt-bakteriologiska avdelningen ur den lokala gemenskapen med statsmedicinska anstalten och dess sammanförande med de till denna avdelning hörande stallar m. m. Å andra sidan synes behovet av en hel ny avdelning inom den statsmedicinska anstalten — den hygieniska —, erfordrande en golvareal av omkring 330 kvm., mycket snart komma att göra sig gällande. Härtill kan läggas, att alla de tre huvudsakliga institutionerna, som äro avsedda att inrymmas i byggnaden, hava en stark naturlig tendens till expansion. I betraktande härav, och om man därjämte tager hänsyn till det snart sagt ständiga behovet av lokaler för statens räkning såväl för alla de i Stockholm arbetande kungl. kommittéerna som även för vissa andra mer eller mindre tillfälliga stats-

ändamål, torde det böra anses som en fördel, att ett visst, icke alltför obetydligt överskott av utrymme återstår, sedan nämnda tre institutioner tagit var och en sitt.

Vidkommande priset, 650,000 kronor, för vetenskapsakademiens egendom i kvarteret Grönlandet norra anse vi detsamma skäligt och hava icke heller något att erinra vare sig mot värderingen av statens egendomar i samma kvarter till 540,000 kronor eller mot de kostnadssummor, som av överintendentensämbetet beräknats för nödiga ombyggnads- och reparationsarbeten.

På grund av vad sålunda anförts och med stöd av överintendentensämbetets utredningar anse vi oss redan nu kunna utbryta medicinalstyrelsens, statsmedicinska anstaltens (med undantag av stallar jämte vaccin- och serumlaboratorier) och tandläkarinstitutets byggnadsfrågor ur vårt blivande slutliga förslag till plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm och våga i underdånighet föreslå:

dels att vetenskapsakademiens egendom i kvarteret Grönlandet norra av statsverket inköpes för högst den i ärendet omnämnda summan 650.000 kronor;

dels ock att samtliga å kvarteret befintliga byggnader ändras, påbyggas och iordningställas i syfte att bereda tjänstelokaler åt medicinalstyrelsen, statsmedicinska anstalten (utom stallar) och tandläkarinstitutet samt eventuellt tillsvidare meteorologiska centralanstalten.

Rörande den framtida användningen av den staten tillhöriga byggnad, i vilken medicinalstyrelsen för närvarande är inrymd, torde vi i annat sammanhang få tillfälle yttra oss.»

Utlåtande av
medicinal-
styrelsen.

Till följd av remiss har medicinalstyrelsen den 20 mars 1915 inkommit med utlåtande i ärendet. Medicinalstyrelsen har därvid anført följande:

»Medicinalstyrelsens vid flera tillfällen vitsordade behov att så snart ske kan få sina nuvarande bristfälliga ämbetslokaler utbytta emot tjänliga sådana har under senare tid blivit ännu mera trängande än tillförne. Styrelsens från och med början av år 1915 genomförda omorganisation till byråsystem med därav föranledd ökning av personal har tvingat styrelsen att till det yttersta utnyttja varje befintligt utrymme i de redan förut otillräckliga lokalerna. Detta har medfört, att styrelsen nödgats som tjänsterum för vissa byråers personal godtaga lokaler, vilka icke i någon mån kunna anses uppfylla de fordringar, som ur sanitär synpunkt måste ställas på en arbetslokal. Så till exempel äro styrelsens allmänna byrå, medicinalbyrå och kameranbyrå inrymda i en våning, vilkens tillgång å dagsljus är så svag, att arbetet i ett flertal rum året om måste, även under den ljusaste tiden på dygnet, förrättas vid artificiell belysning. Vilken hälsofara och svårighet i arbetet ett sådant förhållande medför för styrelsens tjänstemän torde ligga i öppen dag. För erhållande av absolut oundgängligt utrymme har styrelsen vidare nödgats förhyra en del lokaler i det Fastighetsaktiebolaget Stockholm tillhöriga, invid styrelsens fastighet belägna huset med adressnummer 11 vid Svartmangatan. Då någon säkerhet för varaktigheten av förenämnda hyresavtal icke finnes eller kan ävägbringas, måste ifrågavarande anordning betecknas som en allt utom tillfredsställande nödfallsväg. Oaktat den genom berörda hyresavtal tillsvidare vunna lokalutvidgningen är styrelsen emellertid så trångbodd, att en del av styrelsens ordinarie personal måste åtnöja sig

med arbetsrum, som hava en golvyta av allenast 5,85 kvadratmeter. Det hälsofarliga och för expeditjonsarbetets säkerhet vådliga i en sådan trångboddhet gör, att varje års förlängning av det nuvarande tillståndet måste anses medföra avsevärd skada och risk. Härtill kommer, att de bostadslokaler, som disponeras av styrelsens portvakt med familj, äro av sådan beskaffenhet, att de, därest de tillhandahölles av enskild person, säkerligen icke skulle undgå att ur hälsovårds-synpunkt utdömas, ett förhållande, som enligt styrelsens förmenande icke kan anses vara med statens värdighet förenligt. På grund av vad sålunda anförts kan medicinalstyrelsen icke underlåta att finna de sakkunnigas förslag om upplåtande i första hand av lokaler för styrelsen i till statsverkets förfogande stående fastighet synnerligen välbetänkt.

Vad därefter angår frågan om den av de sakkunnige föreslagna fastighetens lämplighet för styrelsens behov, får styrelsen anföras, att styrelsen väl anser det jämförelsevis betydande avståndet mellan nämnda fastighet och lokalerna för Kungl. Maj:ts kansli samt övriga förvaltningsverk utgöra en olägenhet, men att styrelsen, då förenämnda olägenhet icke kan anses ööverbinnelig, samt utsikt till erhållande av mera centralt belägen fastighet för styrelsens räkning icke lär förefinnas, anser den ifrågasatta fastigheten med hänsyn till läget erbjuda en för styrelsen antaglig ämbetslokal. Vad beträffar det för styrelsen erforderliga utrymmet torde böra anmärkas, att den till grund för de sakkunnigas beräkningar liggande uppgiften om styrelsens utrymmesbehov icke innefattar utrymme för styrelsens veterinärbyrå, vilken vid tiden för berörda uppgifts avlämnande antogs komma att inom kort ur styrelsen utbrytas. Då emellertid utrymmet inom den av de sakkunniga föreslagna fastigheten utan svårighet lär medgiva sådan ökning av den för styrelsen preliminärt beräknade golvytan, som av veterinärbyråns kvarblivande inom styrelsen kan påkallas, anser styrelsen den ifrågasatta fastigheten, under förbehåll av någon jämkning i de sakkunnigas förslag, erbjuda styrelsen en ur utrymmessynpunkt lämplig ämbetslokal. Då fastigheten jämväl i övriga hänseenden synes styrelsen såsom ämbetslokal tillfredsställande, får styrelsen underdånigst tillstyrka de sakkunnigas förslag om beredande av ämbetslokal i nämnda fastighet för medicinalstyrelsen.

I fråga om lokaler för den statsmedicinska anstalten lär icke något tvivel finnas därom, att den nu rådande nödvändigheten att inrymma anstalten i förhyrda privatvåningar innefattar en utomordentlig olägenhet. Det synes vidare otvivelaktigt, att anstaltens rättskemiska och farmaceutiska avdelningar skulle i den av de sakkunniga föreslagna fastigheten finna fullt tillfredsställande lokaler. Försiktigheten torde emellertid bjuda, att för ifrågavarande avdelningars framtida utveckling reserveras något större utrymme än de sakkunniga beräknat, en åtgärd, som icke torde bereda någon som helst svårighet. Vad sedermera beträffar anstaltens medicinskt-bakteriologiska avdelning är det, såsom de sakkunniga ock framhållit, riktigt, att vägande skäl finnas för en framtida utbrytning av denna avdelning ur den lokala gemenskapen med anstalten i övrigt och dess sammanförande med till avdelningen hörande stallar. Ett dylikt sammanförande låter sig emellertid icke verkställas utan en jämförelsevis omfattande nybyggnad, som av statekonomiska skäl näppeligen lär ifrågakomma till realisation under den närmare tiden. Med hänsyn härtill, och då i varje fall det redan nu kännbara behovet av den statsmedicinska anstaltens utvidgande med en helt ny (hygienisk-teknisk) avdelning ävensom anstaltens av de sakkunniga vitsordade allmänna tendens till expansion torde göra alla farhågor för bristande utnyttjande av

eventuellt ledigblivande utrymme överflödiga, anser sig medicinalstyrelsen för sin del böra godtaga den av de sakkunniga föreslagna fastigheten såsom förläggningslokal jämväl för anstaltens medicinskt-bakteriologiska avdelning.

På grund av vad sålunda anförts och då någon anledning till anmärkning från medicinalstyrelsens sida emot de sakkunnigas förslag om förläggning av tandläkarinstitutet icke förefinnes, får medicinalstyrelsen för sin del underdånigst hemställa om nådigt bifall till de av de sakkunniga i den remitterade skrivelserna framställda förslagen.

Skiljaktiga
meningar
inom medic-
inalstyrelsen.

Inom medicinalstyrelsen hava vid ärendets behandling skiljaktiga meningar yppat sig i fråga om inrymmandet av statsmedicinska anstaltens medicinskt-bakteriologiska avdelning uti den till inköp föreslagna fastigheten. I denna del anförde professorn A. Pettersson följande:

»Undertecknad, som försåvitt det rör den statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning icke kan instämma i styrelsens beslut att hemställa om bifall till de av de sakkunniga i den remitterade skrivelserna framställda förslag, får härmed i korthet angiva skälen för min avvikande mening.

Vid utförandet av de arbeten, som tillkomma statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning, måste i de flesta fall djur direkt eller indirekt komma till användning. För att hysa dessa äro stallar nödiga och dessas ändamålsenliga förläggning, inredning och utrustning utgöra lika nödiga betingelser för ett framgångsrikt arbete som ändamålsenliga laboratorielokaler. Det ligger i öppen dag, att stallrum för större djur såsom hästar, nötkreatur, får och getter icke kunna förläggas i egendomen i kvarteret Grönlandet norra. De sakkunniga hava heller icke förutsatt detta, utan skulle stallrum för dessa djur uppföras på annat ställe. För deras motionering erfordras tämligen stort utrymme. Detta gör, att stallbyggnaderna icke gärna kunna komma att förläggas annorstädes än i någon av stadens utkanter, alltså på betydande avstånd från avdelningens övriga lokaler, om dessa komma att inrymmas i den nyss nämnda egendomen.

Uppdelandet av arbetet, som på avdelningen skall utföras, på två från varandra avlägsna ställen medför väsentlig tidförlust och är även förknippat med andra betydande olägenheter. Alla djur, som där användas, såväl de, som behandlas i avsikt att vinna terapeutiska eller diagnostiska medel, som de, som användas till försök, måste ofta observeras och särskilt noga vårdas. Uppenbart är, att belägenheten av stallarna på ett från de lokaler, där avdelningens övriga verksamhet bedrivs, avlägset ställe måste i hög grad försvåra behandlingen, skötseln och tillsynen av djuren. För att i någon mån avhjälpa denna olägenhet har styrelsen också ingått till Kungl. Maj:t med anhållan, att ersättning måtte beredas avdelningens föreståndare för hans resor mellan avdelningens laboratorier och dess stallar. Kungl. Maj:t har även medgivit, att avdelningens extra inkomster, intill ett bestämt belopp, må användas för detta ändamål. Med den väglängd, som för närvarande skiljer de nämnda lokalerna åt, medgiver detta belopp icke ens en resa varannan dag. Lätteligen inses, att ett vida större antal besök i stallarna, stundom flera gånger om dagen, vore önskvärt och i vissa fall bliver detta även nödvändigt. Den nuvarande anordningen har emellertid lett till, att besöken i stallarna måst inskränkas så mycket som möjligt. Åt stallpersonalen måste därför ej så sällan överlämnas en del arbeten, för vilkas utförande de icke kunna anses äga fullt tillräckliga förutsättningar. Risk förefinnes också

för att djurens vård kan bliva mindre noggrann, då ett verkligt övervakande av, att givna föreskrifter angående deras skötsel rätt utföras, med nuvarande anordning i allra högsta grad försvåras. Även om så stort belopp skulle få användas till bekostande av resor, att sådana kunde företagas dagligen, vilket är föga sannolikt, återstår ändock betydande obehag av den nämnda anordningen. För övrigt är det icke blott föreståndaren utan även andra av avdelningens personal, som därigenom få sitt arbete splittrat.

Visserligen finnas anstalter såsom t. ex. Institut Pasteur i Paris och Serotherapeutisches Institut i Wien, som hava sina stallar för stora djur förlagda på avsevärt avstånd från de övriga lokalerna. Men på båda dessa ställen finnas fullständiga laboratorier även vid stallarna och en avdelningsföreståndare är därstädes anställd, vilken har sin hela verksamhet förlagd dit. På grund av att vårt land har betydligt mindre folkmängd än de länder, i vilka nämnda institut befinna sig, kan statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning ej inom rimlig tid tänkas nå en storlek, som skulle kunna motivera en dylik anordning.

De nu nämnda olägenheterna skulle visserligen, om de nuvarande stallarna behölls, i någon obetydlig grad minskas vid inrymmande av statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning i egendomen Grönlandet norra, alldenstund avståndet därifrån till den nu förhyrda stalllägenheten är något mindre än mellan avdelningens nuvarande laboratorier och sagda stallar. Förhyrandet av lägenhet för stallarna är emellertid att betrakta som en provisorisk nödfallsåtgärd. Överintendentsämbetet, som av Kungl. Maj:t fått i uppdrag att utse plats för statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning, synes komma att stanna för ett område invid nya veterinärinstitutet å norra Djurgården. Komma stallarna att förläggas dit, och närmare belägen plats torde svårigen kunna uppbringas, komma de ovan skildrade olägenheterna i stället att väsentligt ökas.

Förnekas skall icke att inrymmandet av avdelningens laboratorier i egendomen Grönlandet norra skulle medföra vissa fördelar i fråga om utrymme i jämförelse med den nuvarande anordningen i förhyrd lägenhet. Det synes mig emellertid tvivelaktigt, att därstädes kunna inrätta tillfredsställande stallrum för de djur, som utom de förut nämnda behövas för avdelningens verksamhet, såsom kaniner, marsvin, möss, apor, hundar, kattor och höns m. fl. Även dessa smärre djur behöva för sin trevnad ljus och frisk luft. Man har också allmänt insett önskvärdheten av motionsgårdar för dem. Det lärer knappast låta sig göra att inrätta dylika på gårdsplanerna i egendomen Grönlandet norra. Flerstädes har man löst denna fråga på det sätt, att motionsgårdarna för djuren förlagts på taken, så t. ex. i Karolinska institutets fysiologiska avdelning och i Serotherapeutisches Institut i Wien. Även denna möjlighet torde åtminstone för en del av djuren, vilka såsom hundar, apor och tuppar äro i hög grad störande för omgivningen, vara utesluten vid eventuellt inrymmande av avdelningen i den nämnda egendomen, då den på tre sidor är omgiven av boningshus, som äro högre än vad den kommer att bliva även med en vänings tillbyggnad. Djurstallarna i egendomen Grönlandet norra skulle sålunda sannolikt ej bliva väsentligt mer tillfredsställande än i hittillsvarande förhyrda lokaler.

Då sålunda för avdelningens vidkommande intet tillfredsställande resultat ernås genom dess inrymmande i egendomen Grönlandet norra, anser jag, att frågan om beredande av lokaler för statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning lämpligen bör anstå, till dess de kunna förläggas i sammanhang på ett ställe, vare sig att både laboratorier och stallar uppföras samtidigt eller att de

sistnämnda uppföras först och de förra först sedermera. Så mycket större skäl synas mig finnas för en sådan anordning, som några rum att inhysa avdelningen i icke finnas i egendomen i fråga, utan dessa skulle skaffas genom tillbyggnad. Visserligen lär en nybyggnad ställa sig något dyrare, men därigenom erhålles också en definitiv lösning av avdelningens lokalfråga och icke endast en provisorisk, vilket inrymmandet av avdelningen i egendomen Grönlandet norra, såsom även styrelsen själf i viss mån erkänner, skulle bliva.

Styrelsen instämmer nämligen med de sakkunniga i 'att vägande skäl finnas för en framtida utbrytning av denna' (= statsmedicinska anstaltens bakteriologiska) 'avdelning ur den lokala gemenskapen med anstalten i övrigt och sammanförande med till avdelningen hörande stallar.' Några skäl för, att utbrytningen skulle böra ske först framdeles, hava emellertid icke anförts. Enligt mitt förmenande är det i stället ett trängande behov, att avdelningens lokaler snarast möjligt sammanföras på ett ställe, och jag inser icke, att detta framdeles skulle bliva kännbarare.

På grund av det anförda och då det icke påvisats, att några verkliga fördelar, varken för medicinalstyrelsen eller för avdelningen, vinnas genom inrymmandet av den senare i egendomen i Grönlandet norra, anhåller jag att få reservera mig mot styrelsens beslut, så vitt det rör statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning.»

Medicinalrådet Bissmark, med vilken medicinalrådet Kjerrulf instämde, anförde följande:

»Fullt enig med medicinalstyrelsen beträffande behovet av nya lokaler för styrelsen och angående lämpligheten av dessas förläggande till byggnaderna å kvarteret Grönlandet norra, anser jag mig emellertid böra till protokollet anteckna, att jag för min del i allt väsentligt instämmer i de av professor Pettersson anförda skäl, på grund av vilka han ansett, att statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelnings laboratorium och tillhörande stallar böra sammanföras på ett ställe.»

Generaldirektören Buhre anförde slutligen följande:

»Det kan icke bestridas att, såsom professor Pettersson framhållit, åtskilliga fördelar vore att vinna genom uppförandet av ett särskilt institut, inrymmande statsmedicinska anstaltens hela medicinskt bakteriologiska avdelning, inclusive stallarna för de större djuren.

Ett sådant institut kan dock svårligen förläggas till annan plats än utanför stadens egentliga område och måste man alltså räkna med behovet även av bostadslägenheter för föreståndare, assistenter och övrig personal, vilket betyder att byggnadsföretaget i sin helhet kommer att få ansenliga dimensioner och draga högst avsevärda kostnader. Det är emellertid föga sannolikt, att statsmakterna för närvarande eller ens under åtskilliga år framåt skola befinnas benägna att bevilja härför nödiga anslag och, även om så skulle vara, att medel kunde anskaffas och plats beredas för institutet, synes det mig att man i allt fall borde betänka sig, innan man avskilde det egentliga laboratoriet från närmare beröring med det ämbetsverk, vars syften anstalten skall tjäna. Jag håller nämligen

före, att, om man icke ser frågan enbart från anstaltens egen synpunkt, åtskilliga fördelar måste erkännas uppstå även genom anstaltens klyvning på två sektioner, en för det egentliga bakteriologiska laboratoriet och en för stallar, vaccin- och serumberedning m. m.

Jag måste härvid obetingat ansluta mig till den uppfattning, som uttalades av de för utarbetandet av underdånigt förslag till inrättandet av en statsmedicinsk anstalt, herrar R. Wavrinsky, Hj. Gullberg, Klas Linroth, Carl Nyström och Josef Svensson, i deras den 30 november 1899 avgivna underdåniga betänkande (riksdagstrycket 1907, 2 saml., 2 avd., 4 band). Kommitterade yttra härom bland annat:

Till en början vill då kommittén framhålla, att, enär anstalten enligt kommitténs åsikt bör vara ett annex till medicinalstyrelsen och huvudsakligast sysselsätta sig med sådana undersökningar, som av styrelsen bliva till anstalten remitterade, det också skulle för såväl ämbetsverket som dess laboratorier vara förmånligast, därest anstalten kunde förläggas inom eller invid styrelsens ämbetslokal. Men då detta för närvarande torde vara omöjligt, emedan styrelsens ämbetshus redan nu är alldeles för trångt och otillräckligt samt lämpliga laboratorielokaler svårigen torde för rimligt pris kunna anordnas i någon av de egendomarna, som gränsa omedelbart intill medicinalstyrelsens tomt, även om en sådan egendom kunde för statens räkning förvärvas, så synes anstalten tills vidare böra inrymmas i någon för ändamålet *förhryrd* lägenhet, intill dess medicinalstyrelsen kan för ämbetsverket komma att erhålla annan mera rymlig lokal, i vilken plats då även skulle kunna upplätas åt de föreslagna laboratorierna. Det för hästar och kalvar behöfliga stallet måste antagligen förläggas i någon av stadens utkanter.

Erfarenheten från de år anstalten redan ägt bestånd, eller sedan 1909, under vilken tid laboratoriet varit inrymt först vid Regeringsgatan och sedan vid Vasagatan, under det att rum för stallarna hyrts första tiden vid Luntmakargatan, sedan vid Östgötagatan på söder och nu senast vid Norrtull, visar också att anstalten fungerat synnerligen väl, trots avståndet mellan dess båda sektioner. Med nutida goda spårvägskommunikationer och med anlitage av automobil, när så erfordras, hava avstånden inom staden så reducerats till sin betydelse, att det svårigen kan anses spela någon väsentlig roll, att stallarna, där besök av anstaltens vetenskapliga personal krävas mera sällan, befinna sig på en plats i stadens närhet, under det att laboratoriet är förlagt inom staden.

För min del kan jag således, med hänsyn såväl till de synnerligen små utsikterna att inom rimlig tid kunna utverka de icke obetydliga belopp, som skulle erfordras för uppförandet av ett hela den bakteriologiska avdelningen inneslutande institut, som till önskvärdheten av att det beredes styrelsen tillfälle att lättare följa arbetet å avdelningen, icke finna annat än att det föreliggande förslaget är väl ägnat att tillgodose såväl styrelsens som statsmedicinska anstaltens rimliga anspråk på tjänliga arbetslokaler.»

Medicinalstyrelsens och statsmedicinska anstaltens behov av utrymme anges närmare i de vid detta protokoll fogade bilagorna 3, 4 och 5.

Sedermera har vetenskapsakademien vid sammanträde den 14 april 1915, enligt mig tillhandakommet protokollsutdrag, beslutat erbjuda Kungl. Maj:t och kronan att för 650,000 kronor köpa ifrågavarande

fastighet, nr 5 i kvarteret Grönlandet norra, vilket anbud enligt akademiens skrivelse den 8 september 1915 gäller till den 1 april 1916, under förutsättning att staten vid eventuellt förvärvande av egendomen tillträder densamma senast sistnämnda dag och då erlägger köpesumman.

Departements-
chefen.

Såsom ovan nämnts, äger Kungl. Maj:t och kronan den norra, åt Kammakargatan belägna delen av kvarteret Grönlandet norra, omfattande tomterna nr 1, 2, 3 och 4 med en sammanlagd areal av 2,586 kvm., under det att den södra delen, som utgör en enda tomt, nr 5, med en areal av 2,156,3 kvm., tillhör vetenskapsakademien. Tomternas inbördes läge framgår av bifogade kartsnitt (bilagan 6).

Åbyggnaderna inom kvarteret i fråga tillhöra dels vetenskapsakademien dels ock staten. Akademiens byggnad ligger helt och hållet inom akademiens tomtområde, under det att de staten tillhöriga byggnaderna äro belägna delvis även på sistnämnda område.

Att en mängd av statens institutioner i huvudstaden äro i behov av förbättrade lokaler är väl känt och har endast ytterligare bekräftats av den i detta ärende förebragta utredningen. För tillgodoseende av detta lokalbehov äro ock omfattande åtgärder av nöden. Som ett led i statens åtgöranden härvidlag är att betrakta det ifrågasatta inköpet av vetenskapsakademiens fastighet i kvarteret Grönlandet norra. Detta förvärv har förordats av de s. k. byggnadssakkunniga, i vilkas uppgift ingår att åstadkomma planmässighet i statens verksamhet för anskaffandet av egna lokaler åt ämbetsverk och andra statsanstalter här i staden.

Det är ock påtagligt att goda skäl tala för inköpet av fastigheten ifråga.

Av utredningen i ärendet, i denna del grundad å bifogade utlåtande av ingenjören Gustaf Sällström (se bilaga 1), framgår, att de nuvarande byggnaderna i berörda kvarter, ehuru behäftade med vissa brister, dock kunna anses vara av god beskaffenhet och över huvud taget i det skick, att de för rimliga kostnader kunna iståndsättas, varjämte de lära medgiva påbyggandet av en våning.

Det torde vidare få anses vara uttrönt, att byggnaderna efter nödig reparation och delvis erforderlig om- och påbyggnad skulle lämpa sig för inrymmande av statsinstitutioner; och, vad beträffar det ekonomiska resultatet av det föreslagna fastighetsköpet och hela kvarterets användande, efter reparation m. m., för berörda ändamål, lär kunna med visshet antagas, särskilt med hänsyn till rådande höga byggnads-

kostnader, att uppförande av eljest behövliga nybyggnader i regel skulle ställa sig avsevärt dyrare.

Vad så angår den av vetenskapsakademien begärda köpeskillingen för dess fastighet, uppgår denna, såsom nämnts, till 650,000 kronor, motsvarande något mer än 300 kronor per kvadratmeter. Med hänsyn till tomtens goda läge ur såväl affärs- som bostadssynpunkt finner jag i likhet med överintendentensämbetet detta pris skäligt. Till jämförelse må erinras, att vissa statens tomter i kvarteret Grönlandet södra år 1906 försålles för ett pris av omkring 290 kronor per kvadratmeter och att överintendentensämbetet i sitt föreliggande utlåtande värderat den statsverket tillhöriga hörntomten vid Drottninggatan och Kammakargatan till 250 kronor per kvadratmeter.

Ytterligare må framhållas att genom förvärv för statens räkning av vetenskapsakademiens tomt i kvarteret Grönlandet norra, vilken utgör den värdefullare delen av kvarteret, ökas i avsevärd grad värdet i statens hand av dess mindre väl belägna tomter i samma kvarter.

Jag anser sålunda, att staten icke bör släppa det tillfälle, som nu erbjuder sig, att för rimligt pris förvärva vetenskapsakademiens ifrågasvarande fastighet.

I fråga därom, vilket eller vilka statens institutioner lämpligast kunna inrymmas i fastigheterna i kvarteret Grönlandet norra, sedan detta kvarter helt kommit i statens ägo, är jag ej beredd att för närvarande uttala något bestämt omdöme. Mycket synes mig dock tala för att där beredas lokaler för de tre med varandra sammanhörande institutionerna medicinalstyrelsen, statsmedicinska anstalten och tandläkarinstitutet. Innan beslut härom fattas, torde dock ytterligare utredning böra verkställas angående omfattningen av dessa institutioners lokalbehov. Först i samband med dylikt beslut bör frågan om anvisande av medel för möjliggörande av fastigheternas användande för deras nya ändamål upptagas till behandling.

Med hänsyn särskilt till nu rådande krisförhållanden synes det mig vara mest önskvärt att för bestridande av inköpet av vetenskapsakademiens fastighet i kvarteret Grönlandet norra icke behöva anlita skattemedel. Något sådant torde ej heller vara av nöden.

Med bifall till en av Kungl. Maj:t gjord framställning medgav 1908 års riksdag, såsom framgår av riksdagens skrivelse i ämnet den 1 juni 1908, nr 204, att den statsverket tillhöriga fastigheten nr 7 i kvarteret Näckström i Stockholm, i vilken fastighet den äldre dramatiska

teatern varit inrymd, finge på villkor, som Kungl. Maj:t skulle äga bestämma, försäljas samt den för fastigheten inflytande köpeskillingen avsättas till en särskild, under statskontorets förvaltning ställd fond, avsedd att framdeles i enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut disponeras. Genom köpekontrakt den 4 januari 1909 försålde därefter nämnda fastighet. De medel, som genom försäljningen inflöto till statsverket, uppgingo till 811,480 kronor. Desamma äro fortfarande odisponerade och förvaltas såsom en särskild fond av statskontoret under titel »deponerade köpeskillingsmedel för fastigheten nr 7 i kvarteret Näckström i Stockholm».

I det statsrådsprotokoll, som var bifogat Kungl. Maj:ts nyssberörda framställning till riksdagen, antyde föredragande departementschefen, att ifrågavarande medel möjligen skulle komma att erfordras för förbättring av pensionsväsendet vid de kungl. teatrarna. Det behov, som i detta avseende då förefanns, har emellertid sedermera på annat sätt — genom bidrag från penninglotterier — blivit tillgodosett. Vid sådant förhållande och då det synes vara lämpligt, att dessa köpeskillingsmedel användas för tillgodoseende av statsverkets behov av fastigheter, torde berörda fond till erforderlig del kunna disponeras för här ifrågavarande ändamål.

Med stöd av vad här anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den vetenskapsakademien tillhöriga fastigheten nr 5 i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm må för statsverkets räkning inköpas för en summa av 650,000 kronor samt

att för gäldande av nämnda köpeskillning må tagas i anspråk medel av den under statskontorets förvaltning ställda fond å 811,480 kronor, som utgöres av deponerade köpeskillingsmedel för fastigheten nr 7 i kvarteret Näckström i Stockholm.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition av den lydelse, bilaga litt. till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. B. von Mentzer.

*Avskrift.**Bilaga 1.*

Stockholm den 11 oktober 1913.

På anmodan av kungl. överintendentsämbetet får undertecknad, som under en lång följd av år handhaft reparationerna inom de av kungl. vetenskapsakademien disponerade egendomarna inom kvarteret Grönlandet norra här i staden, avgiva följande yttrande:

Grundarna äro i gott skick och tåla helt säkert belastning av ytterligare en våning. Visserligen blev för några år sedan södra delen av egendomen utsatt för en översvämning från ett i Kungsbacken sprunget vattenhuvudrör, vilket åstadkom en del sättningar, men hava dessa sättningar icke fortsatt.

Tegelmurarna äro av god beskaffenhet och kunna mycket väl bära ytterligare en våning.

Bjälklagen äro delvis klena, men hava städse varit utsatta för ovanligt stora belastningar såsom under biblioteket och vindar. På några ställen hava bjälklagen måst förstärkas genom spännbockar. Synnerligen klent är bjälklaget över »Stora galleriet». Dessutom är bjälklaget över stora hörsalen angripet av mask och har måst undergå tillfällig reparation. Oavsett dessa brister äro bjälklagen i stort sett av god beskaffenhet.

Taklaget jämte taktäckningen är i allmänhet av mindre god beskaffenhet och torde nog behöva nyläggas.

Värmeledningen och skorstensrör äro av mindre tillförlitlighet, och behöver helt säkert nytt system inledas.

Trappornas steg äro tämligen nötta och behöva nyläggas.

Då byggnaderna under de senare åren underkastats helt ringa reparationer, visa sig desamma i mindre gott skick såsom fasadputs, yttertak och en del invändiga lokaler, men oavsett detta bör huset kunna anses vara av god beskaffenhet och värt att tillvarataga.

När tomterna i kvarteret Grönlandet södra år 1906 försålles, betingade de ett pris av per kvadratfot 26: 25 och torde med hänsyn härtill tomterna i kvarteret Grönlandet norra nu gälla minst 30 kronor per kvadratfot.

Gustaf Sällström.

Avskrift.

Bilaga 2.

Till herr arkitekten i kungl. överintendentsämbetet Bror Almquist.

Efter samtal dels mellan statsbyggnadskommitténs arkitekt herr E. Josephson och lärarrådets inspektor C. Sundberg, dels mellan Eder såsom arkitekt i överintendentsämbetet och lärarrådet och under hänvisning till Edert brev till lärarrådets inspektor av den 22 september detta år med Eder däri uttalade önskan om erhållande av protokollsutdrag angående lärarrådets mening om föreslagen omändring av kungl. vetenskapsakademiens gamla lokaler till läroverk för tandläkarinstitut, får lärarrådet, som i ärendet haft flera överläggningar, härmed avgiva följande principiella yttrande.

Det ligger i sakens natur, att den enda fullt ändamålsenliga lösningen av inrättande av läroverk för tandläkarinstitutet vore nybyggnad. På tandläkarinstitutets operationssalar utföras operationer, som fordra antiseptisk och aseptisk skötsel, och här mottagas patienter med infektiösa sjukdomar. Det ligger sålunda i öppen dag, att läroverket såsom sjukvårdsanstalt betraktad är ansvarigt såväl för att dess lokaler äro fullt tidsenliga i hygieniskt avseende som ock, från läroverkssynpunkten sett, att lärjungarna från första början invänjas vid det bästa betryggande i sjukvårdshänseende, som kan ernås. Det stora klientel, som numera besöker tandläkarinstitutet — i genomsnitt 35,000 besök för år räknat — likasom ock de studerande och lärarna ha berättigade krav på renlighet, frisk luft och skydd mot smitta, t. ex. tuberkulösa upphostningar o. s. v. Från dessa synpunkter byggas och inredas också numera överallt i utlandet, där tandläkarinstitut uppföras, lokaler, som i avseende å läge, utrymmen och hygien äro fullt jämförliga med sjukhuskliniker för allmänt medicinskt eller kirurgiskt bruk.

När lärarrådet oaktat full insikt om dessa förhållanden ändock enhälligt beslutat sig för att tillstyrka anordnandet av det nya läroverket för dess ändamål inom vetenskapsakademiens gamla lokaler, har detta sitt berättigande i det verkliga nödläge, vari institutets läroverksbyggnadsfråga för närvarande befinner sig.

De nuvarande lokalerna äro till utrymmet ej längre användbara, sedan framförallt patientantalet så avsevärt stigit, vilket i sin ordning är förutsättningen för att det stigande, men numera begränsade antalet studerande skall erhålla tillräcklig övning. I hygieniskt avseende äro desamma såväl för patienter som för lärjungar och för lärare i allra högsta grad ogynnsamma. Klago- mål från alla håll höra ock till ordningen för dagen. Av Stockholms stads bostadsinspektion äro dessa lokaler redan för flera år sedan utdömda i skrivelse av den 27 april 1908. Det heter i denna skrivelse bland annat. »Utrymmet är för litet för det antal personer, som i lokalerna uppehålla sig. Vissa rum tillfredsställa icke ens den fordran på utrymme i arbetslokaler, som finnes uppställd i lagen om yrkesfara.» »Luftvächlingen är otillräcklig» och »temperaturen för hög». Det var den gången sammanslutningen av de vid institutet studerande,

Odontologiska föreningen, som på eget initiativ föranstaltade om utredning i frågan, enär de studerande förutom av trängsel m. m. ledo av de dåliga gaserna från nödiga brännugnar och dylikt, av kalkdam under sina arbeten i de trånga lokalerna m. m. Sedan denna tid har visserligen utrymmet ökat genom förhyrning av flera rum i samma hus, men olägenheterna ha därmed endast till ringa del avhjälpats. Det är sålunda av högsta nöd, att läroverket med allra snaraste erhåller tjänliga lokaler. Redan till 1907 års statsverksproposition yttrade chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet sig om nödvändigheten av ökat utrymme: »Jag anser sålunda, att staten bör i görligaste mån främja den pågående utvidgningen av tandläkarinstitutet.» »En följd av denna utvidgning torde, såsom ock lärarrådet framhållit, bliva den, att institutet måste beredas egna lokaler, då tiden för dess nuvarande hyreskontrakt löper ut.» Och det avsågs, att intill 1 oktober 1915, då nuvarande hyreskontraktet utgår, de nya lokalerna kunde vara färdiga.

Lärarrådet har ock under årens lopp, sedan Kungl. Maj:t den 31 juli 1908 uppdragit åt detsamma att i samverkan med överintendentensämbetet söka utreda dess byggnadsfråga, gjort upprepade försök att finna plats för nybyggnad. Flera planer ha uppgjorts och preliminära ritningar ha utförts. Detta arbete har dock alltjämt strandat på de för tjänliga tomter alltför höga inköpsprisen.

I avseende på läge är vetenskapsakademiens tomt, såsom den nu senast genom Eder utvisats, tillfredsställande. Den ligger i vissa nödiga delar mot norr och i närheten av spårvägar. Lärarrådet, som icke synes ha utsikt att snart få möjlighet för nybyggnad, men som å andra sidan ej kan påtaga sig ansvaret att längre behålla läroverket i de nu förhyrda lokalerna, får ock uttala, att vetenskapsakademiens gamla lokaler jämväl kunna bringas till en efter omständigheterna försvarlig anordning såsom anstalt för den sjukvård, de laborationer och den övriga undervisning, som läroverket har att svara för.

Emellertid får lärarrådet i detta hänseende framhålla några förutsättningar, som av detsamma befinnas nödiga för lokalernas användbarhet för det nya ändamålet. Sålunda bör tillbyggnad ske av en våning av huset mot Adolf Fredriks kyrkoplan, likaledes vore det synnerligen önskvärt, att det projekterade utrymmet högst upp å byggnadens mittparti på gården under taket nedflyttades till samband med översta våningens i huvudbyggnaden lokaler.

Därjämte förutsättes ock, att de gamla lokalerna anordnas för sitt nya ändamål från de synpunkter, som också särskilt sjukvård fordrar.

Stockholm den 2 oktober 1913.

Å lärarrådets vägnar:

CARL SUNDBERG.

Ernst Törnell.

Bilaga 3.

Kungl. medicinalstyrelsens behov av utrymme.

- 1 sessionssal större.
 1 » mindre.
 1 rum för rättsmedicinska och rättspsykiatriska nämnderna.
 Generaldirektören 1 större väntrum, 1 skrivrum, 1 amanuensrum, toalett
 (Summa 4 rum.)
 6 byråer med i medeltal 6 rum vardera (36 rum).
 Registratorskontoret 2 rum.
 Kommissionärerna 2 rum.
 Vaktrum, packrum, toaletter (c:a 5 rum).
 Bibliotek för 500 bokhyllor (3 större rum).
 Arkiv 1,500 löpmeter å 40 cm. höjd (5 större rum).
 5 vaktmästare (5 lägenheter med kök).

Summa cirka 60 rum.

Stockholm den 20 mars 1915.

B. Buhre.

Bilaga 4.

Statsmedicinska anstalten.

(Rättskemisk-farmaceutiska avdelningens behov av utrymme.)

Föreståndarens arbetsrum	1 större rum.
Skriv- och läsrum	1 mindre rum.
Optiska arbeten	1 större rum.
Elektrolytriskt laboratorium	1 mindre rum.
Rättskemisk laboratorium	} 1 större och 1 mindre rum.
Vätesvavlerum	
Mörkrum	1 mindre rum.
Vågrum	1 mindre rum.
Farmaceutiskt laboratorium	} 1 större och 1 mindre rum.
Tillfälliga medarbetare	
Vaktmästare	1 större rum.
Toalett	1 mindre rum.

Stockholm den 15 februari 1915.

B. Buhre.

Bilaga 5.

Statsmedicinska anstalten.

(Medicinskt-bakteriologiska avdelningens behov av utrymme.)

I en våning.

Laboratorium för tyfusundersökning	1 större rum.
Expeditionsrum	1 rum.
Vågrum	1 rum.
Bibliotek	1 större rum.
Mottagningsrum och skrivrum för föreståndaren	1 rum.
Laboratorium för föreståndaren	1 större rum.
» » assistent och veterinärbiträden	1 större rum.
Reservlaboratorium	1 rum.
Laboratorium för frivilliga arbetare	3 rum.
Difteriavdelning för avtappning och påfyllning av serum.....	} 2 rum.
Rum för beredning av animal vaccin	
Kök	1 rum.
Rum för beredande och sterilisering av substrat	2 rum.
» » termostater	1 rum.
» » ympning av difterikulturer (invid termostatrum, ej genomgångsrum)	1 rum.
Operations- och obduktionsrum tillsammans	2 rum.
Förrådsrum	1 rum.
Fotografiateljé och mörkrum	2 rum.
Rum för centrifuger, skakmaskin etc.....	2 rum.
» » apparater	1 rum.
Garderob, Pissoir, W. C., Badrum	
Verkstadsrum	1 rum.

I källaren.

Kylrum och kylmaskin	1 rum.
Desinfektionsrum	1 rum.

Vaktmästare- och assistentbostäder.

Pest- och kolera-laboratorium i särskilt hus eller avskilt i våning 1 à 2 tr. upp	3 rum.
Klosett, Badrum.	
Frukostrum	1 rum.

Dessutom till statsmedicinska anstalten 1 hygieniskt-tekniskt laboratorium, 280 kvm., jämte bostäder för assistent och vaktmästare.

Stockholm den 15 februari 1915.

B. Buhre.

Tomterna Nr 1, 2, 3, 4 och 5 i kvarteret Grönlandet norra.

Bilaga 6.

